

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Suomen Diakoniaopisto pitää kannatettavana sitä, että nuorten työpajatoiminnan roolia oppivelvollisuuden suorittamisessa selkiytetään. Työpajatoiminta voi toimia tarkoituksenmukaisena oppimisympäristönä osana opiskelijan jo aloitettua koulutuspolkua sekä tietyissä tilanteissa myös määräaikaisena ratkaisuna silloin, kun oppivelvollinen ei ole kiinnittynyt koulutukseen eikä opiskelupaikkaa ole vielä osoitettu. Työpajajakso voi parhaimmillaan tukea arjenhallintaa, päivärytmiä, motivaatiota ja siirtymää takaisin koulutukseen.

Korostamme kuitenkin, että työpajatoiminnan tulee olla koulutukseen johtava ja tavoitteellinen ratkaisu, ei pysyvä rinnakkainen koulutuspolku. Vastuunjaon kunnan, työpajatoimijan ja koulutuksen järjestäjän välillä tulee olla yksiselitteinen ja opiskelijan jatkopolku, riittävä tuki sekä tiedonkulku tulee varmistaa suunnitelmallisesti. Toteamme myös, että mikäli opiskelijan työpajatyöskentelyä opinnollistetaan, arviointivastuu tulee säilyä koulutuksen järjestäjällä.

Tuomme samalla esiin, että työpajatoiminnan laajentaminen oppivelvollisuuden suorittamisen väylänä edellyttää selkeitä ja kestäviä rahoitusratkaisuja. Uudistusten toimeenpano ei saa heikentää varsinaisen koulutuksen tai toisaalta myöskään nuorten työpajatoiminnan rahoituspohjaa. Mikäli uusia toimintamuotoja rahoitetaan vähentämällä lukio- tai ammatillisen koulutuksen resursseja, vaarana on koulutuspolkujen kokonaisuuden heikentyminen.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Pidämme kannatettavana sitä, että oppivelvollisten ensisijaisuus opiskelijaksi ottamisessa kirjattaisiin lakiin. Tämä vahvistaa oppivelvollisuuden tavoitteiden toteutumista ja tukee perusopetuksen jälkeistä sujuvaa siirtymää koulutukseen.

Pidämme tärkeänä seurata kuitenkin myös niiden nuorten asemaa, jotka täyttävät 18 vuotta TUVA-koulutuksen aikana tai joiden koulutuspolku on muutoin viivästynyt. Oppivelvollisten aseman

vahvistaminen ei saa johtaa siihen, että oppivelvollisuusiän ylittäneet, paljon tukea tarvitsevat nuoret jäävät ilman toimivia reittejä koulutukseen.

Opiskelijan mahdollisuus suorittaa kaikkia TUVA-koulutuksen perusteiden mukaisia koulutuksen osia on käytännössä nykytilaa vastaava. Korostamme kuitenkin, että velvoitteiden tulee olla käytännössä toteutettavia eri alueilla ja erilaisissa järjestäjäympäristöissä. Mikäli opiskelijalle tulee taata kaikkien koulutuksen osien tosiasiallinen saatavuus, tämä edellyttää toimivia yhteistyörakenteita sekä riittäviä henkilöstö- ja taloudellisia resursseja.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Pidämme erittäin kannatettavana perusopetuslain 46 §:ään esitettyä täsmennystä, jonka mukaan aikuisten perusopetukseen voidaan ottaa myös oppivelvollisuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu opiskelija.

Muutos selkiyttää niiden oppivelvollisten asemaa, jotka ovat suorittaneet perusopetuksen tai sitä vastaavat opinnot, mutta tarvitsevat vielä suomen tai ruotsin kielen taitonsa vahvistamista ennen siirtymistä toisen asteen koulutukseen. Kyseessä on tarpeellinen muutos erityisesti maahan muuttaneiden nuorten näkökulmasta.

Tuomme kuitenkin esiin, että käytännössä osa opiskelijoista tarvitsee ensisijaisesti suomen tai ruotsin kielen opintoja sekä rajattuja jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja, ei koko aikuisten perusopetuksen oppimäärän suorittamista.

Tällainen opiskelu voi olla tosiasiallisesti päätoimista, päivittäistä ja muodostaa opiskelijan ensisijaisen koulutuspolun. Nykyiset valtakunnalliset tietojärjestelmät ja rahoituskäytännöt eivät kuitenkaan kaikilta osin tunnista tällaisia tilanteita, jos opiskelija suorittaa vain aineopintoja eikä tavoittele koko oppimäärää. Tämä voi vaikeuttaa opiskeluoikeuden kirjaamista, rahoituksen toteutumista sekä tarkoituksenmukaisen koulutuksen järjestämistä.

Pidämme tärkeänä, että oppivelvollisten opiskeluoikeus, rahoitus ja mahdollisuus hakeutua jatko-opintoihin voidaan turvata myös tällaisissa tilanteissa. Koulutuksen ja siihen liittyvän rahoituksen kohdentumisen tulee perustua opiskelijan todelliseen koulutustarpeeseen riippumatta siitä, onko opiskelu pää- vai sivutoimista.

Tarkoituksenmukaisesti toimeenpantuna muutos voi nopeuttaa siirtymistä tutkintokoulutukseen ja ehkäistä tarpeettomia viiveitä koulutuspoluilla.

Lisäksi tuomme esiin, että ammatillisen koulutuksen lainsäädännön osalta oppivelvollisten ensisijaisuuden toteuttamiseen liittyy käytännön toimeenpanon näkökulmasta huomioitavia kysymyksiä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus ja järjestämisluvut perustuvat opiskelijavuosien kohdentumiseen eri kohderyhmiin, kuten oppivelvollisiin ja jatkuvan oppimisen opiskelijoihin. Koulutustarjonta ja toteutukset suunnitellaan tämän rakenteen pohjalta.

Mikäli jatkuvan haun kautta hakeutuu oppivelvollisia opiskelijoita, voi tämä johtaa tilanteisiin, joissa opiskelijavuosien kohdentuminen ei vastaa suunniteltua rakennetta ja koulutustarjonnan tarkoituksenmukainen kohdentaminen vaikeutuu.

Lisäksi kaikki jatkuvan haun koulutukset eivät ole sellaisenaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisia oppivelvollisille. Esimerkiksi suoraan työvaltaisesti käynnistyvä tutkintokoulutus ei kaikissa tilanteissa vastaa oppivelvollisen opiskelijan valmiuksia.

Pidämme tärkeänä, että oppivelvollisten ensisijaisuuden toimeenpanossa huomioidaan koulutuksen järjestäjän mahdollisuus kohdentaa opiskelijavuodet tarkoituksenmukaisesti sekä arvioida opiskelijan koulutustarve tilanteissa, joissa opiskelijalla on jo olemassa oleva opiskelupaikka.

Hautamäki Jaana
Suomen Diakoniaopisto Oy - Marjaana Salmi, koulutusjohtaja